

Molnár Kriszta

A pályaaorientációs munka lehetőségei iskolai kereteken belül

Az osztályfőnök szerepe a diákok pályaválasztásában

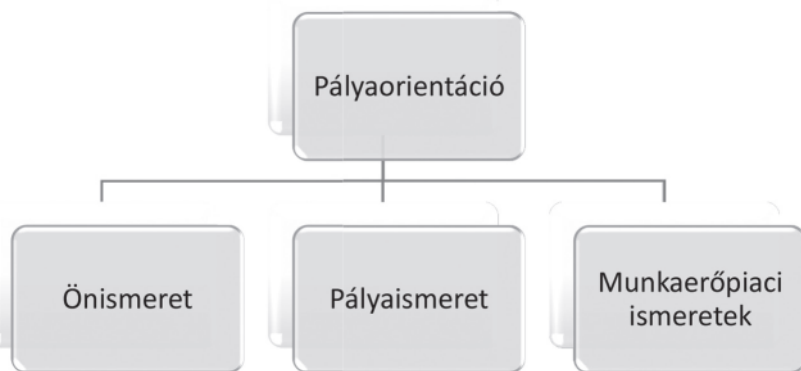
Mit takar a pályaaorientáció?

A pályaaorientáció célja, hogy az egyén megtalálja a számára legmegfelelőbb szakmát, életutat. A cél eléréséhez szükséges az, hogy az egyén tisztában legyen a saját képességeivel, továbbá az, hogy tudja, az egyes szakmákban milyen követelményeknek kell megfelelni, és végül az is, hogy a munkaerőpiacon milyen trendek vannak jelen az egyes szakmákat illetően. Vagyis a pályaaorientáció három alappillérrre épül: 1. önismeret, 2. pályaismeret, 3. munkaerő-piaci ismeretek.

kedési esélyei, milyenek a bérviszonyok, egyéb juttatások, munkaerő-piacra való belépéshez kapcsolódó kötelezettségek.

Ha megnézzük, milyen lehetőségei vannak pályaaorientációs kérdésekben egy átlagos felvidéki fiatalnak, valószínűleg nem találjuk majd túl színesnek a palettát. A középiskolákban megbízott pályaválasztási tanácsadók legtöbbször az információkhoz való hozzájutást garantálják, illetve abban tudnak segíteni. A munkaerő-piaci ismeretekhez való hozzáférés különösen nehéz kérdés,

célok eléréséhez szükséges kitartás elengedhetetlenül fontos a középiskolás korosztály számára, szeretnénk buzdítani minden tanár olvasónkat, vegye fel a saját felelőssége közé azt, hogy a saját diákjainak legalább minimális lehetőségeket biztosít az életpályája tervezéséhez. Különösen azért tartjuk fontosnak ezt kiemelni, mert tapasztalataink szerint Kárpát-medence-szerte azzal lehet találkozni, hogy a gimnáziumi, középiskolás és szakképzésben tanulók fiatalok motivációját és a tanulásra történő készítségét azzal próbálják elérni a körülöttük élő felnőttek, hogy vészjósló és negatív előrejelzéseket, fenyegetéseket tessenek arra vonatkozóan, hogy mi vár rájuk, ha nem produkálnak elégséges eredményeket. Sorra találkoztunk az elmúlt években zajlott munkánk során középiskolás osztályokkal, akik egy hangként skandáltak a jövőkéjükre vonatkozó kérdésre válaszul, hogy „belőlünk úgysem lesz semmi!“. Ha ezzel az üzenettel bocsátjuk fiataljainkat útra nap mint nap, megszokják a gondolatot, elhiszik magukról és már nem is éri őket olyan megrázóan a fenyegetés, hiszen hozzászoktak és ezáltal immunisak is lettek a gondolathoz. Ennek következtében alakul ki ebben a generációban az a fajta tanult tehetetlenség¹, amelynek következtében ambícióikat veszítik, céltalanná válnak, és már nem vállalnak felelősséget a saját sorsuk iránt. Cikkünket annak a célnak is szeretnénk szentelni, hogy irányt mutassunk ennek a negatív spirálnak a megfordítására, és hozzájáruljunk ahhoz, hogy minél több fiatal tudjunk segíteni a sikeres jövő felé.

Az önismereti tudás a diákok saját erősségeivel, gyengeségeivel, vágyaival, céljaival, képességeivel és tehetségével kapcsolatos egészséges önértékelést és gazdag rálátást jelent. A pályaismereti csomagba tartoznak olyan információk és tudások, amelyek egy-egy kiválasztott vagy potenciálisan érdekes szakma jellemzői: milyen tanulmányi eredményeket igényel, hol lehet tanulni, milyen életvitellel jár, milyen elhelyezkedési lehetőségek állnak előtte, milyen szakmákkal kerül kapcsolatba, stb. A munkaerő-piaci ismeretek pedig arra vonatkoznak, hogy a pályaválasztás előtt álló fiatal rendelkezzen megfelelő ismerettel arra vonatkozólag, hogy az ő jelenlegi és potenciális életkörünyezetében melyek a hiányszakmák, milyenek egy friss diplomás elhelyez-

mert ahhoz folyamatosan aktualizált statisztikák és törvényi előírások szintjén (is) képben kéne lennie az érintett tanároknak, ez pedig olyan jelentős plusz munkát igényel, ami rendszerint nem fér bele a tevékenységükbe. Az önismeretben való feltáró és fejlesztő munka pedig sokkal inkább olyan szakemberek dolga lenne, akik, legalábbis pályaválasztási témában, ritkán elérhetőek az átlagos középiskolás diákok számára.

Tanári, osztályfőnöki szereplehetőségek

A tanári, osztályfőnöki szereplehetőségek a pályaaorientációs munka terén ennek ellenére rendkívül szerteágazóak, és mivel az egészséges és stabil jövőkép kialakítása, az ahhoz való elegendő motiváció megszerzése és a

Gyakorlati lehetőségek

Az alábbiakban bemutatunk néhány olyan módszert, amelyek pályaaorientációs témában alkalmazhatók akár egy hagyományos iskolai tanóra keretében, akár az iskolaév rendszerébe valahog másképp beépítve.

ÉLŐ KÖNYVTÁR

Az Élő Könyvtár éppúgy működik, mint egy rendes könyvtár – az olvasók kikölcsönöznek egy „könyvet” egy rövid időre. Csupán egy különbség van: az Élő Könyvtárban a Könyvek élő személyek, és a Könyv és olvasója között személyes párbeszéd kezdődik. Az Élő Könyvtár módszert számos témára alkalmazhatjuk, de pályorientációval kapcsolatosan különböző, érdekes foglalkozású felnőttest érdemes bevonni, akik a saját szakmai munkájuk, életpálya-tapasztalataik megosztásával mutatnak példát, szolgáltatnak információt és közvetítenek érzéseket az olvasók közé. Az Élő Könyvtárban a Könyvek nem csak beszélnek, de válaszolni is tudnak az olvasók kérdéseire, sőt, a Könyvek is tehetnek fel kérdéseket, és maguk is tanulhatnak.² (Ez a módszer alkotja a központi elemét a Mesterségem CÍMERRE? pályaválasztási napunk délutáni részének is.)

JOB SHADOWING

A job shadowing módszer annyit jelent, hogy a fiatal résztvevők egyesével „elszegődnek” egy időre (ez egy naptól akár egy hétig tartó időszak is lehet) valamely felnőtt szakember mellé, és végigkövetik a napi munkáját a reggeli kezdéstől a délutáni munkazárásig, minden mozgást, tárgyalást, munkafázist és szünetet beleértve. Ennek a módszernek a nagy előnye, hogy testközelből nyújt valós tapasztalatot arról, hogyan zajlanak az adott szakma mindennapjai, milyenek a kihívások, nehézségek, örömeik, sikerélmények. Ilyen technika alkalmazására remekül bevonhatók az adott iskolába járó diákok szülei, hiszen a résztvevő felnőttől nem sok plusz energiát igényel az, hogy egy napra maga mellé fogadjon valakit, aki őt csak megfigyeli.

PÁLYAISMERETI FALIÚJSÁG, CSOPORTMUNKA, MOZAIK MÓDSZERŰ TANULÁS

A felsorolt módszerek lényege, hogy a diákok a szakjukhoz kapcsolódóan elérhető szakmákról gyűjtse- nek kooperatív módszerek segítségével olyan információkat, adatokat, tudnivalókat, amelyek a jövőbeni lehetőségeik tisztán látásához szükségesek. Ez a kutatómunka azzal a haszonnal is jár, hogy a diákok a csoportos együttműködést, a tanulást is tanulják (információk elérését és

feldolgozását, szelektálását és összekapcsolását, ismeretek megosztását), és a csoportos együttműködés terén is fejlődhetnek.

SZAKMA-INTERJÚK

Legfőképpen pályaismereti hozadékkal bír, amellet pedig rendkívül inspiráló tud lenni az, ha a diákok egyesével készítene interjúkat a szakmájukról olyan felnőttekkel, akik sikeresnek, elégedettnek mondhatók, és valamilyen, az adott diákok számára is érdekes szakmát végeznek. Akár egy egész éven átívelő feladat lehet egy osztály számára, hogy előre megbeszélte kérdéssor alapján mindenki készítsen egy-egy interjút a környezetében élő felnőttel, akit utána a többiek előtt bemutat. A kérdéseket állítsuk össze közösen úgy, hogy a pályaválasztástól a tanuláson keresztül a munkaerőpiacra történő belépésig és ottani tapasztalatokig, a szakma megélésének mindennapjaiig kiterjedjen. Az interjúk bemutatása után pedig az osztállyal közös beszélgetés formájában kereshetünk választ akár az olyan kérdésekre is, hogy ki-ből lesz jó vállalkozó.

Nulladik lépés osztályfőnökök számára

Ha tanár vagyok, nem vagyok vállalkozó – lehetne ez a nulladik lépéses hozzáállásunk, ami teljes mértékben igaz is. Kivéve, ha van vagy volt valami saját kis vállalkozásunk életünk során bármikor, vagy – bővítsük a sort – ha megesezt már velünk, hogy létrehozunk valami egészen újat, beindítottunk egy közösséget, civil szervezetet, iskolán belüli kezdeményezést vagy bármi hasonlót. Ezzel a lépéssel ajánljuk kezdeni a pályorientációs munkát diákjaink körében: vizsgáljuk meg mi magunk, hogy eddigi életünk során mi mindent valósítottunk meg, ami akár piciben egy vállalkozásnak is tekinthető. Ha emlékszünk rá, vizsgáljuk meg kinagyítva lépésről lépésre a folyamatot: mi kellett hozzá, és mi minden történt az ötlettől a sikeres megvalósításig? Mik voltak bennünk a belső hajtóerők? Mi adta a hitet, lendületet, alkotási vágyat?

Ezek után vizsgáljuk meg a másik (talán egyértelműbb) oldalt is: én mint alkalmazott. Miért választottam és választom újra ezt a formát? Mi adja a biztonságot számomra, mi tart itt mint megtartó erő, mi motivál abban a rendszerben, ahol dolgozom?

Harmadik lépésként pedig végezzünk el egy kissé szárnyalóbb gondolat kísérletet: milyen témában lennének vállalkozók, ha egy hirtelen fordulattal újra kéne alakítani az életpályánkat? Melyek azok a területek, termékek, szolgáltatások, amelyekkel szívesen foglalkoznánk? Van-e olyan innovációs ötletünk, amelyet, ha egyszer végtelen sok időnk és erőforrásunk lenne, megvalósítanánk? Képzeld bele magunkat minél konkrétabb élethelyzetekbe: milyen né alakulna az életünk, ha egyszer csak átváloznánk vállalkozóvá/innovátorra/netán felfedezővé?

S ha ez a kép is megvan, gyűjtsük össze, konkretizáljuk azokat a képességeinket, erősségeinket, amelyekben pillanatnyilag jók vagyunk, és amelyekről úgy gondoljuk, hogy akár egy saját vállalkozás megalapításánál is hasznunkra lennének.

AJÁNLOTT IRODALOM

- Gergely Orsolya: Nő a tét. Munkaerőpiaci pályák, vállalkozói karrierutak székegyföldi nők körében. <http://www.rodosz.ro/files/Gergely%20Orsolya.pdf>
- Martin Seligman: Az optimista gyermek. Akadémiai Kiadó, 2012
- Molnár Kriszta – Rabec István: Állj pályára! Pályorientáció a középiskolában. http://www.tandemno.sk/sites/www.tandemno.sk/files/allj_palyara.pdf
- Ajánlott weboldalak:
- Nemzeti Pályorientációs Portál: <http://eletpalya.munka.hu/>

JEGYZETEK:

¹ A kifejezés Martin E. P. Seligmantól származik, eredeti forrás a Tehetetlenség (Helplessness, 1975) című könyvében

² Bővebben: Nézz a borító mögé! Útmutató az Élő Könyvtár szervezői számára. <http://www.coe.int/t/dg4/eycb/Source/Living%20library%20with%20coverHU.pdf>

